

יישום החלטת האו"ם 1325 על נשים, שלום וביטחון בישראל ובתורכיה

בורג'ו דאירמנג'יאולו ומירב כהנא-דגן*

פברואר 2021

באוקטובר 2020, צוין יום השנה ה-20 להחלטה 1325 של מועצת הביטחון של האו"ם על נשים, שלום וביטחון.¹ ציון דרך זה מספק הזדמנות נאותה להעריך את אתגרי והישגי ההחלטה ולהציע רעיונות לשיפור יישומה בישראל ותורכיה אשר הגיבו בחיוב להחלטה אולם לא יישמו אותה בשטח. מדינות רבות אימצו תכניות פעולה לאומיות ליישום ההחלטה (Peacewomen 2020), וברחבי העולם גובשו 11 תכניות פעולה אזוריות, אך בקרב מדינות המזרח התיכון נעשה מעט בהקשר זה.²

בשל חסמים שונים, כגון סכסוכים מתמשכים וייצוג חסר של נשים בפוליטיקה ובמוקדי קבלת החלטות, הדחיפה ליישום ההחלטה במזרח התיכון תצטרך כנראה לבוא בסיוע מהקהילה הבינלאומית. כיום נראה כי לאור ההבדלים הפוליטיים והתרבותיים בין מדינות האזור ובשל המחלוקות המתמשכות ביניהן, יישום החלטה 1325 במסגרת אזורית פורמלית אינו סביר, ואולם שיתופי פעולה תת-אזוריים והסכמים דו-צדדיים יכולים לקדם את יישום ההחלטה.

יום השנה ה-20 להחלטה 1325 יכול להוות הזדמנות לתעדף אותה בסדר היום של החברה האזרחית בישראל ובתורכיה ובכך לתרום ליישומה באזור. יש לעודד ולקדם הם שיח בין נשים בשירותי החוץ והביטחון ולקיים הכשרות בנושאי מגדר בגופים אלו, ולפתח ולהרחיב תכניות מנהיגות לנשים צעירות שסייעו בהעצמה וקידום מקצועי לנשים בתחומי חוץ וביטחון. בעזרת כלים שכאלה ובסיוע הקהילה הבינלאומית, תוכלנה נשים בעלות מוטיבציה ואינטרסים משותפים להוביל יחד שינוי ולפעול להכללתן בתהליכי בניית שלום ושיתוף פעולה אזורי. הדבר דורש מחויבות לטווח ארוך מצד נשים צעירות וסייע ביצירת תשתית לדורות הבאים של נשים במזרח התיכון.

הקדמה

החלטה 1325 התמקדה בכך שנשים מושפעות הרבה יותר מסכסוכים, אולם קולן אינו נשמע בשל תת-ייצוגן במוקדי קבלת החלטות. ואולם, מחקרים מראים כי השתתפות נשים במשאבים ומתנים לשלום מגבירה את סיכויי הצלחתם של ההסכמים המושגים ומשפרת את איכותם (UN Women 2019). נדרשת פעולה נרחבת על מנת שנשים יכללו בתהליכים אלה.

ישראל ותורכיה הן שחקניות מרכזיות בזירה המזרח תיכונית. מערכת היחסים ביניהן סבוכה ובלתי יציבה, חרף אינטרסים משותפים בביטחון, כלכלה ואנרגיה. שתיהן מעורבות בסכסוכים מקומיים ואזוריים, ושוררת ביניהן מחלוקת משמעותית בנושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני. בעקבות תקרית המשט של 2010, הידרדרו היחסים הדיפלומטיים לשפל. ב-2016, חתמו שתי המדינות על הסכם פיוס ובמשך שנתיים פעלו לנרמל את היחסים ביניהן. אולם מאמצים אלה לא החזיקו מעמד אל מול המציאות בשטח, ובמאי 2018 התרחש משבר

* בורג'ו דאירמנג'יאולו היא חברת ועד מנהל בארגון Momentum Youth Network Association הפועל לקידום השתתפות ויצוג הדור הצעיר בפוליטיקה התורכית ובקידום ערכים סוציאלי-דמוקרטיים בקרב הדור הצעיר בתורכיה; מירב כהנא-דגן היא סגנית ראש מיתונים - המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית. המאמר נכתב במסגרת פרויקט אזורי של קרן פרידריך אברט.

¹ החלטה 1325 מכירה בתפקידן החשוב של נשים במניעת ויישוב סכסוכים, במשאבים ומתנים לשלום, בבניית שלום, בשמירה על השלום, במענים הומניטריים ובשיקום בעקבות סכסוכים, ומדגישה את חשיבות השתתפותן השווה ומעורבותן המלאה בכל המאמצים להבטחת וקידום שלום וביטחון.

² ב-2015, הציעה הליגה הערבית תכנית פעולה ערבית אזורית, תוך דגש על מדינות חברות בליגה (UN Women 2015), אולם תכנית זו לא יושמה באופן רשמי.

פוליטי נוסף בעקבות העברת שגרירות ארה"ב לירושלים וההפגנות בעזה, שהוריד דה פקטו את דרג היחסים. במהלך העשור החולף, ארגוני חברה אזרחית ומכוני מחקר משתי המדינות פעלו יחדיו בניסיון לחזק את יחסי ישראל-תורכיה.³ עבודתם נגעה בהיבטים שונים של יחסי ישראל-תורכיה ובסוגיות אזרחיות, אולם היא לא התמקדה בהעצמת נשים או הכללת נשים. נייר זה טוען כי עליהם לעשות כן, ביחד הואיל ושתי המדינות הגיבו בחיוב להחלטה 1325, אך לא אימצו באופן רשמי תכניות פעולה לאומיות ליישומה.

מאמר זה סוקר את יישום החלטה 1325 בישראל ובתורכיה, תוך התייחסות למעמד הנשים בחברה ולייצוגן בפוליטיקה המקומית. המאמר בוחן את פעילות החברה האזרחית בשתי המדינות אל מול האתגרים ביישום ההחלטה. כמו כן, המאמר מציג המלצות מדיניות וצעדים קונקרטיים שניתן לנקוט בכל אחת מן המדינות על מנת לקדם את יישום והטמעת ההחלטה, בסיוע הקהילה הבינלאומית.

ישראל והחלטה 1325

ישראל מצויה בסכסוך מתמשך, שמקנה לביטחון תפקיד מרכזי בחברה, בהיסטוריה ובנרטיב הלאומי. הבולטות הביטחונית גורמת לצמצום הייצוג של נשים תהליכי קבלת החלטות וקביעת מדיניות.

ייצוג נשים בפוליטיקה

הרכב הכנסת משקף השתתפות בלתי שוויונית של נשים בפוליטיקה, וישראל מדורגת במקום ה-83 מקרב 189 מדינות בעולם מבחינת שיעור הנשים בפרלמנטים לאומיים (Avgar & Fiedelman). בכנסת ה-23, רק 25 אחוזים מהנבחרים היו נשים ורק שמונה מתוך 36 שרי הממשלה היו נשים. על אף שמדובר במספרים נמוכים מאוד, מדובר בשיא מבחינת הייצוג הנשי בכנסת (הכנסת 2020). לקראת הבחירות של מרץ 2021, רק מפלגה אחת (מפלגת העבודה) מובלת על ידי אישה ובשתי ברשימות החרדיות אין לנשים כל ייצוג.

במהלך העשור האחרון, חל שיפור משמעותי בשיעורי הנשים המיוצגות בכנסת. אולם, כשבוחנים את מעמדן בהיררכיה הפוליטית, מתקבלת תמונה עגומה למדי. רק אישה אחת כיהנה אי פעם כיו"ר הכנסת, ואף אישה לא כיהנה כיושבת ראש של אחת משלוש הוועדות העיקריות – ועדת החוץ והביטחון, ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכספים. ייצוג החסר של נשים בכנסת משקף במידה רבה את מקומן בחברה הישראלית. נשים בישראל נאבקות למען שוויון, וזכות בכך להישגים (כולל בצה"ל), אולם הדרך עוד ארוכה וקולן אינו נשמע מספיק (Schaffran-Gittelman 2020).

מדיניות ופרקטיקה ביישום החלטה 1325

החברה האזרחית בישראל התייחסה ברצינות להחלטה 1325. עשרות ארגונים פועלים בעקביות לשינוי מדיניות ברוח ההחלטה ויישום עקרונותיה, וזוכים לתמיכה מצד חברות וחברי כנסת ממפלגות שונות.⁴ ישראל הייתה אחת המדינות הראשונות שנקטה צעדים משפטיים בהתאם להחלטה, כאשר תיקנה את חוק שיווי זכויות האישה ב-2005, אך בשנים שחלפו מאז המשיכו ארגוני החברה האזרחית לדחוף ליישום ההחלטה, מבלי שהממשלות השונות נקטו צעדים קונקרטיים בנושא.

ב-2005, כדוגמה לפעילות אזרחית שיזמה החברה האזרחית ברוח החלטה 1325, הוקמה ועדת הנשים הבינלאומית לשלום ישראלי-פלסטיני צודק ובר-קיימא. הועדה הוקמה על ידי קרן האו"ם לפיתוח עבור נשים (UN Development Fund for Women), והרעיון להקמתה גובש במפגש באיסטנבול בהשתתפות 35 נשים ישראליות, פלסטיניות ובינלאומיות. הועדה פעלה עד 2011, והפיקה תוצרים מעטים, בהם הרצאות, ניירות עמדה והודעות לעיתונות (UN2020), אולם היוזמה לא הצליחה להתרומם. למרות שגוף זה לא עמד ביעדיו,⁵ הוא היה בעל משמעות והראה שיש מקום לפלטפורמות ויוזמות אזרחיות ברוח החלטה מספר 1325.

³ דוגמאות לכך הן הדיאלוג המדיני שקיים מכון מתווים עם מכון המחקר התורכי (GPoT) Center, Global Political Trends, בשיתוף קרן פרידריך אברט, ופורום החברה האזרחית תורכיה-ישראל, בשיתוף קרן פרידריך נאומן.

⁴ למשל, פעילות ארגון "איתך-מעכי" (איתך 2020).

⁵ מטרותיה של ועדת הנשים: להבטיח השתתפות משמעותית של מגוון נשים, לרבות מהחברה האזרחית, בכל תהליך שלום ישראלי-פלסטיני, כולל משאים ומתנים ויוזמות תומכות; להבטיח שוויון מגדרי ושילוב נקודות מבט וניסיון של נשים בכל פתרון עתידי לסכסוך;

בין השנים 2012 ל-2014, עשרות עמותות וארגוני נשים קיימו דיוני שולחנות עגולים בנושאים שונים ובאמצעותם ניסחו וקידמו הצעה לתוכנית פעולה לאומית ליישום ההחלטה. הדיונים נערכו בהובלת "שוות" – המרכז לקידום נשים בזירה הציבורית במכון ון ליר, "איתך-מעכי" – משפטניות למען צדק חברתי ו"אג'נדה" – המרכז הישראלי לאסטרטגיה תקשורתית, ועסקו בנושאים שונים ובהם ייצוג נשי ועמדות מגדריות במוקדי קבלת החלטות ובחינה פמיניסטית של מושג הביטחון. בין השנים 2016-2018, שלושה ארגוני חברה אזרחית – נשים עושות שלום, איתך-מעכי ומדרשת אדם – הובילו פרויקט נרחב בשם "בונות עתיד משותף: נשים מובילות לשלום וביטחון". במסגרת הפרויקט, אשר מומן על ידי האיחוד האירופי וקרן היינריך בל, השתתפו 500 נשים יהודיות וערביות בסמינרים והכשרות בנושאי שלום וביטחון, על מנת לקדם ולהטמיע שינויים על בסיס החלטה 1325 ולהגביר את מעורבות הנשים בתחומים אלו.

בדצמבר 2014, ממשלת ישראל הודיעה על הקמת צוות שיגבש תכנית פעולה לאומית לשוויון מגדרי במטרה ליישם את החלטה 1325, אולם הפער בין דיבורים למעשים נותר עמוק. התיקונים לחוק שוויון זכויות האישה משנת 2005 יושמו באופן חלקי בלבד, וגם זה – בעיקר בעקבות לחץ מצד ארגוני החברה האזרחית ולאחר עתירות לבג"צ. תכנית הפעולה הלאומית שלמענה הוקם הצוות מעולם לא גובשה ותוכנית פעולה רשמית לא אומצה על ידי ממשלת ישראל.

גם בשנת 2020, עם ראשית המאבק במגפת הקורונה, בלט היעדר נשים בצמתי קבלת החלטות ובצוותים המייעצים. הדבר נתן ביטוי מוחשי לעובדה שברגע שקיים מצב חירום, נשים נדחקות הצדה הן מבחינת ייצוגן והן מבחינת ביטחון האישי. שיעורי האלימות במשפחה במהלך תקופות סגר הקורונה הראשון בישראל גדלו באופן דרמטי, ומספר הפניות למשטרה בשל אלימות במשפחה גדל ב-30 אחוזים בין מרץ לאפריל 2020 (Yaron 2020).

החלטה 1325 מדגישה את הצורך בשילוב נקודת מבט מגדרית בכל ההיבטים, במיוחד בסוגיות של שלום וביטחון. יש הרואים בישראל מקרה בוחן חיובי בתחום הביטחון, לאור השתלבותן של נשים בצבא ובמנגנוני הביטחון. עם זאת, יש לזכור כי מושג הביטחון רחב בהרבה מההיבט הצבאי וכי גם בהיבט זה, למרות שנשים משרתות בצה"ל ובכל שירותי הביטחון, תקרת הזכוכית שרירה וארגונים אלה עדין מובלים, רובם ככולם, על ידי גברים. בחברה האזרחית, נשים אמנם פעילות מאוד וניצבות בקדמתם של ארגוני שלום רבים, אולם מחקרים מצביעים על כך שבסבבי משא ומתן לשלום בין ישראל לאש"ף, רק 5 אחוזים מהנושאים ונותנים הישראליים היו נשים (Aharoni 2015: 39). חוץ מהשרה לשעבר ציפי לבני, שמילאה תפקיד חשוב בקידום שלום ישראלי-פלסטיני, נשים ישראליות פעלו בעיקר בתפקידים תומכי משא ומתן ובפעילות שנעשתה מאחורי הקלעים (Finkel 2012).

מה אפשר לעשות?

חשוב שממשלת ישראל תעבור מדיבורים למעשים, ותבטיח ייצוג הולם לנשים בכל הדיונים, הוועדות והמסגרות המדיניות. על הממשלה לתרגם את ההודעה שמסרה ב-2014 לקראת יישום החלטה 1325 לצעדים ממשיים. ניתן לעשות זאת על ידי הרחבת הייצוג הנשי ושילוב נקודת מבט מגדרית בכל מנגנוני קבלת ההחלטות, תוך הכללת נשים מתחומי מומחיות שונים בשיחות שלום. הסכמי אברהם שנחתמו בספטמבר 2020 בין ישראל לאיחוד האמירויות ובחריין הדגישו את הדומיננטיות הגברית, ואת הצורך בשיפור.

הקהילה הבינלאומית והארגונים המייצגים אותה (עמותות, הפרלמנט האירופי, זרוע סיוע החוץ של מחלקת המדינה האמריקאית, שגרירויות, קרנות וכדומה) הגבירו בשנים האחרונות את מעורבותם בחיזוק ההיבט המגדרי בפעולת החברה האזרחית בישראל, ובכלל זה תמכו בארגוני נשים באמצעות תרומות, שותפויות, סמינרים, סדנאות מומחים ועוד. תמיכה בינלאומית מסוג זה צריכה להתמקד ולהשקיע בשוויון מגדרי, הטמעת חשיבה מגדרית והעצמת נשים, ועידוד יישום החלטה 1325 על ידי תכנית פעולה לאומית. ניתן לקדם זאת באמצעות הצהרות רשמיות מצד נציגים מקומיים ובינלאומיים ובאמצעות עבודה משותפת במסגרת קבוצות ידידות פרלמנטריות.

לפעול למען סיום הכיבוש ומשא ומתן בתום לב למען שלום צודק ובר-קיימא; לקדם דיאלוג פוליטי המתקן את חוסר הסימטריה המתמשכת ונותן מענה לכל היבטי הפיוס.

תורכיה והחלטה 1325

תורכיה חתומה על האמנה למיגור כל צורות האפליה נגד נשים (CEDAW) ועל אמנת איסטנבול השואפת למנוע אלימות נגד נשים ואלימות במשפחה. אף על פי כן, החלטה 1325 אינה משתקפת במדיניות הרשמית של הממשלה, אך היא משמשת מסמך התייחסות לפעילות ודרישות של ארגוני נשים. משחר תקופת המודרניזציה בתורכיה עם הקמת הרפובליקה בשנת 1923, מתאפיינות הכלכלה והפוליטיקה בהתנגשויות תרבותיות בין הזהות המזרח-תיכונית לזו האירופית. אזרחיה החילונים של תורכיה תמיד שאפו למדינה מערבית מודרנית ומפותחת, שבה שלטון החוק תקף וחירויות הפרט רווחות. בו בזמן, החלק הארי של האוכלוסייה דבק בחשיבה שמרנית שמקורותיה העיקריים בכתבי האסלאם. אף שההגמוניה הפטריארכלית מושרשת בכל תחומי החברה, הכלכלה והפוליטיקה במדינה, המודרניזציה סללה את הדרך לנשים לתבוע את זכויותיהן ולהביע את דעותיהן בחברה הנשלטת על ידי גברים.

ייצוג נשים בפוליטיקה

החברה התורכית מתמודדת עם סכסוכים פנימיים ארוכי-שנים הנובעים מגיוון אתני ודתי. המיעוטים הכורדים, הארמנים והעלאווים בתורכיה ספגו לאורך השנים מדיניות מפלה ואף אלימות מידי שלטונות המדינה. גם נשים סבלו מתרבות פוליטית הנשענת על שלטון הרוב ושפועלת לרעתם של מיעוטים וקבוצות שייצוגן חסר. הסכסוכים האתניים והדתיים המתמשכים משפיעים במיוחד על נשים, מטילים עליהן עול חריג ומציבים בפניהן אתגרים ייחודיים בשל מגדרן. נוסף על הפרת זכויות אדם וחופש הביטוי, הסכסוכים גם מגבירים את שיעורי האלימות וההטרדה המינית. לצד הטרומה והלחץ שמצב זה יוצר, גישתן של נשים בתורכיה לטיפול רפואי ולחינוך עדיין מוגבלת. ייצוגן של נשים במשרות רמות דרג בפוליטיקה ובגופי הביטחון נמוך באופן חריג, ומקשה על הנשים בתורכיה להשמיע את קולן. נכון לשנת 2020, רק 102 מקרב 589 חברי הפרלמנט התורכי הן נשים, והן מחזיקות רק בשני משרדים ממשלתיים מתוך 17 (N Women 2020). לפי הדו"ח השנתי של ברית נאט"ו ל-2017, שיעור הנשים בכוחות הצבאיים של המדינות החברות בברית מגיע בממוצע ל-11 אחוזים, ואילו תורכיה מדורגת בתחתית הסולם – נשים מהוות בה רק 0.8 אחוזים מכוחות הצבא (NATO 2017). נכון לפברואר 2017, נשים היוו 6.4 אחוזים מכוחות המשטרה בתורכיה.

מדיניות ופרקטיקה ביישום החלטה 1325

ב-2004, התווסף לחוקה התורכית סעיף הקובע במפורש כי "לגברים ונשים זכויות שוויות והמדינה נושאת באחריות להבטחת שוויון זה". ב-2010, נוספו לסעיף זה המלים: "הצעדים שיש לנקוט לטובת מטרה זו לא יפורשו כמנוגדים לעקרונות השוויון". כמו כן, בין תחילת שנות ה-2000 למחצית העשור הנוכחי, נעשו שיפורים מסוימים בחוק האזרחי, חוק העונשין וחוקי העבודה. ב-2009, הקים בית הנבחרים התורכי ועדה פרלמנטרית לקידום הזדמנויות שוות לגברים ונשים שנועדה לפקח על ולקדם את יישומה של האמנה למיגור כל צורות האפליה נגד נשים. ב-2002, תורכיה החליטה ליישם רפורמות המחזקות את מעמדן הסוציו-פוליטי של נשים בהתאם לדרישות האיחוד האירופי (קריטריון קופנהגן) וכחלק ממאמצי תורכיה להתקבל כחברה באיחוד.⁶ תנועת הנשים המפותחת בתורכיה הייתה הכוח המניע העיקרי שלחץ על הממשלה לנקוט צעדים לשיפור מעמדן של נשים במדינה. אולם לא היה די במאמצים אלה בשל הפערים העמוקים בין חוקים ליישומם, שנובעים בעיקר מהמנטליות הפטריארכלית המוטבעת במבנים המוסדיים במדינה.

בעקבות דיכוי המחאה החברתית בפארק גזי ב-2013, ועוד יותר מכך בעקבות הדיכוי שהגיע בעקבות ניסיון ההפיכה הצבאית ב-2016, ספגו חופש הביטוי והאקטיביזם של החברה האזרחית פגיעה אנושה. עם זאת, ארגוני נשים אחדים עדיין משמיעים את קולם ומדגישים את הצורך בניסוח ואימוץ תכנית פעולה לאומית ליישום החלטה 1325. ארגונים אלה הוקמו על ידי נשים מצליחות המייחסות חשיבות לשיתוף פעולה בינלאומי למען מימוש מטרותיהן.⁷

⁶ הקריטריונים מחייבים יצירת סביבה נאותה לשגשוג זכויות נשים. זאת באמצעות מוסדות יציבים המבטיחים דמוקרטיה, שלטון חוק, זכויות אדם וכבוד והגנה לזכויות מיעוטים.

⁷ דוגמאות ליזמות לאומיות: יוזמת נשים במדיניות החוץ לשילוב פרספקטיבה נשית במדיניות חוץ ו"פרויקט הצעדים הראשונים לקראת תכנית פעולה לאומית להחלטה 1325". יוזמות אלה נמצאות גם בדו-שיח בינלאומי עם ארגונים ויוזמות דומים, כגון Operation 1325, ארגון גג של ארגונים הפועלים להרחבת השפעת נשים בתהליכי שלום, Women's Organizations Cooperating in Realizing Resolution 1325 Mediterranean Women Mediators Network.

אולם הממשלה, בראשות מפלגת הצדק והפיתוח, התעלמה מהמלצות ארגוני הנשים ומאלה של האמנה למיגור אפליית נשים, לרבות מהדרישה הספציפית לגבש תכנית פעולה לאומית להבטחת יישום החלטה 1325.

תחת זאת, גובשו שתי תוכניות לאומיות לקידום מעמד האישה: התוכנית לשוויון מגדרי 2008-2013 (Directorate General for Status of Women 2008), שכלל אינה מזכירה את החלטה 1325; ותוכנית הפעולה להעצמת נשים 2018-2023 (Ministry of Family and Social Policies 2018), שמזכירה את החלטה פעם אחת בלבד, קובעת כי "בהתאם להחלטה 1325 של מועצת הביטחון של האו"ם, נשים יעודדו ליטול חלק ביישוב סכסוכים, שלום וביטחון", אך אינה מסבירה כיצד תבוצע הכללת נשים.

מה אפשר לעשות?

חרף צעדיה המגומגמים של ממשלת תורכיה להעצמת נשים, ארגוני נשים במדינה שואבים השראה מארגונים בינלאומיים כגון נאט"ו והארגון לביטחון ושיתוף פעולה באירופה, שפועלים לקידום מעורבות נשים במהלכי שלום וביטחון. תמיכתם של ארגונים בינלאומיים חוץ-ממשלתיים בצעדים נוספים ליישום החלטה 1325 בתורכיה באמצעות סיוע בבניית יכולות של ארגוני חברה אזרחית מקומיים ועידוד יוזמות אזרחיות היא חיונית. על הארגונים הבינלאומיים לעודד את השלטונות לאמץ מדיניות הוליסטית לשוויון מגדרי ולתמוך בתוכנית לאומית ליישום החלטה 1325. עליהם לשתף פעולה עם ארגוני נשים מקומיים ולאומיים לטובת גיבוש ויישום תוכנית לאומית שכזו, כדי להבטיח שזו תיתן מענה לסוגיות הרלבנטיות ולצרכי הנשים.

על ממשלת תורכיה לנקוט צעדים מידיים להעלאת המודעות לשוויון מגדרי בקרב מוסדותיה. עליה לנסח ולאמץ תכנית פעולה לאומית שתאפשר לגופים ממשלתיים להבטיח ייצוג שווה לנשים בקבלת החלטות בממשלה, בפרלמנט ובכוחות הביטחון. לשחקנים בינלאומיים כגון האיחוד האירופי, סוכנויות האו"ם, נאט"ו והארגון לביטחון ושיתוף פעולה באירופה, יש השפעה על ממשלת תורכיה. עליהם למנף השפעה זו כדי ללחוץ על האליטה הממשלתית לתמוך בארגוני נשים ולהקשיב לעמדותיהן בתהליכי חקיקה. עליהם גם לפקח על האופן שבו שלטונות תורכיה מפנימים ומאמצים את העקרונות הבינלאומיים שנקבעו בהחלטה 1325 ולהאיר זרקור על הפערים בין הצהרות וחוקים למעשים.

המלצות

מסמך זה מציג את תורכיה וישראל כדוגמה לשתי מדינות מרכזיות בזירה המזרח תיכונית שחרף ההבדלים התרבותיים ביניהן, מציבות אתגרים דומים בפני נשים. מדובר בשתי מדינות בהן עושים ארגוני החברה האזרחית מאמצים לקדם זכויות נשים ולהטמיע גישה רגישת-מגדר בתחומי חוץ, שלום וביטחון. נשים בישראל ובתורכיה פעילות יותר במסגרות החברה האזרחית מאשר במוסדות פוליטיים ומדיניים רשמיים. כפועל יוצא, תת-ייצוגן בקבלת החלטות מקבע גישות פטריארכליות רווחות ומחזק מסורות פוליטיות עיוורות-מגדר.

על אף השוני ביניהן בהקשרים לאומיים ותרבותיים, לנשים בישראל ובתורכיה יש הרבה מהמשותף. ביכולתן להפיק תועלת משיתוף הניסיון שצברו ומהפרקטיקות המיטביות שפיתחו להתמודדות עם תת-ייצוג נשים בפוליטיקה ובמאבק למען מדיניות רגישת-מגדר בנושאי חוץ, שלום וביטחון. רשת אזרחית של נשים תורכיות וישראליות המקדמות שוויון זכויות תוכל לשמש כפלטפורמה לחילופי דעות וידע מסוג זה.

אלה הצעדים שאנו מציעות לקידום יישום החלטה 1325 בישראל ובתורכיה בסיוע הקהילה הבינלאומית:

- קיום סמינרים בינלאומיים למנהיגות בהם לפחות 50 אחוזים מהמשתתפים והדוברים הן נשים. ארגונים וקרנות בינלאומיים (ובהם הקרנות הפוליטיות הגרמניות וסוכנות הסיוע של מחלקת המדינה האמריקאית) מארגנים כיום סמינרים כאלה (בישראל, למשל, בהשתתפות ארגונים כמו נשים עושות שלום ואיתך-מעכי, ובתורכיה בהשתתפות ארגון נשים במדיניות חוץ בסיוע הקונסוליה הכללית של שבדיה). מאמצים מסוג זה מחזקים נשים צעירות ומספקים להן פלטפורמה והזדמנות. סמינרים וסדנאות המיועדים לפעילות חברתיות או נשות מקצוע מישראל ותורכיה, הפועלות למען קידום נשים בתחומי חוץ, שלום וביטחון, יכולים לתרום ולעודד הכללת נשים בנקודות השפעה וקבלת החלטות ואף לתרום בעתיד לשיפור יחסי ישראל-תורכיה.

- אירוח פגישות קבועות על ידי שגרירויות זרות עבור נשים בעמדות מנהיגות בתחומים שונים, על מנת להעשיר את השיח על השתתפות נשים בקביעת ויישום מדיניות חוץ, שלום וביטחון. ב-2019, למשל, שגרירי קנדה, שבדיה ושוויץ בישראל אירחו נשים העוסקות בסוגיות שלום וביטחון וארגנו אירועים עבור נשים בנושאי ביטחון בשיתוף ארגונים מקומיים. ניתן ליישם נוהג כזה גם בתורכיה בסיוע שגרירויות גרמניה, דנמרק ושוויץ, שפעילות ומעורבות מאד בקידום יישוב סכסוכים וזכויות נשים.
- שיתוף וחילופי ידע בנוגע להכללת נשים בכוחות הביטחון. לצבא תפקיד מרכזי בשתי החברות, הישראלית והתורכית. העובדה שנשים משרתות בכוחות הביטחון, אולם ייצוגן נמוך ותקרת הזכוכית שלהן מובהקת, מצביעה על חוסר שוויון ואפליה מובנים. בתורכיה, כמו גם במגזרים מסוימים בישראל, רווחת התפישה כי לנשים אין מקום בכוחות הביטחון. חילופי ידע ושיתוף ניסיון בתחום זה באמצעות דו-שיח בין אנשי מקצוע בצבא ובמשטרה, יוכלו לסייע בשינוי תפישות ובהעלאת מודעות לחשיבות הייצוג השווה לנשים בכוחות הביטחון. הדבר יוכל גם לעודד נשים רבות יותר לבחור בקריירה שתוביל אותן להשפעה בקביעת מדיניות וקבלת החלטות, וגם לסייע במאמצים להשכנת שלום.
- יצירת תמריצים להרחבת השתתפות נשים בתוכניות במימון האיחוד האירופי. הכללת נשים היא בדרך כלל תנאי למימון מהאיחוד האירופי לתוכניות ולפרויקטים של ארגוני חברה אזרחית. יש לאמץ קריטריון זה בכל המענקים שנותן האיחוד ולא רק בכאלה שניתנים לארגוני חברה אזרחית. למשל, לאיחוד האירופי שתי תוכניות דגל בישראל ותורכיה – תכנית המחקר והפיתוח *הורייזון*, ותוכנית רשת ביטחון חברתית לעתות חירום (ESSN) שמסייעת לפליטים שבתורכיה. הכללת יותר נשים בתוכניות שאפתניות כאלה כקריטריון למימון (לא רק מבחינה מספרית אלא גם מבחינת טיב המשרות שבהן הן אווזות), יסייע בהעלאת המודעות להכללת נשים ועשוי לסלול את הדרך לייצוג עתידי של נשים בנושאי חוץ, שלום וביטחון.

רשימת מקורות

Aharoni, Sarai (2015): [Women, Peace, and Security: United Nations Security Council Resolution 1325 in the Israeli Context](#), The Van Leer Jerusalem Institute.

Avgar, Ido and Fiedelman, Etai (2020): [Women in the Knesset: Compilation of Data Following the Elections to the Twenty-third Knesset](#), in: The Knesset Research and Information Center.

Directorate General for Status of Women (2008): [Gender Equality National Action Plan 2008-2013](#).

EUR-Lex Access to European Union Law: [Summaries of EU Legislation](#).

Finkel, Lior (2012): "[The role of women in Israeli-Palestinian Peace Negotiations](#)", The Atkin Paper Series.

International Women's Commission (2005): [Charter of Principles \(27.5.2005\)](#).

Itach (2020): [Women, Peace and Security](#), In: Itach – Women Lawyers for Social Justice.

[Mediterranean Women Mediators Network](#).

Ministry of Family and Social Policies (2018): [Action Plan on Women's Empowerment 2018-2023](#).

NATO (2017): [Summary of the National Reports of NATO Member and Partner Nations to the NATO Committee on Gender Perspectives](#), 2017, pg. 16.

[Operation 1325 Power to Women in Peace Processes Women's Organisations Cooperating in Realising Resolution 1325](#).

Peacewomen (2020): [National-Level Implementation](#).

Presidency Conclusions of the Brussels European Council: [Article 17, \(16-17 December 2004\)](#).

Shafran-Gittleman Idit (2020): "[Women's Service in the IDF: Between a 'People Army' and Gender Equality](#)", The Israel Democracy Institute.

The Knesset (2020): [Current Knesset Members of the Twenty-Third Knesset](#), in The Knesset.

[The Project on the First Steps for UNSCR 1325 National Action Plan](#).

UN (2020): [International Women's Commission for a Just and Sustainable Palestinian-Israeli Peace](#).

UN Women (2015): [Arab League Presents Regional Action Plan for Women, Peace and Security, in: UN Women](#).

UN Women (2019): [Facts and Figures: Peace and Security](#).

UN Women (2020): [Women in Politics: Situation in 1 January 2020](#).

[UN Security Council \(2020\): Resolution 1325](#).

[Women in Foreign Policy Initiative](#).

Yaron, Lee (2020): [Israeli Domestic Violence Complaints Jump Tenfold Since Start of Coronavirus Lockdown](#), Haaretz.